

SIMPOZIJI, POSVETI

POROČILO O UDELEŽBI NA PRVI SVETOVNI KONFERENCI STAROSTI PRIJAZNIH MEST

Dublin, 28. do 30. december

V Dublinu na Irskem je od 28. do 30. septembra potekala 1. mednarodna konferenca Starosti prijaznih mest. Organizirala jo je Svetovna zdravstvena organizacija v sodelovanju z irsko organizacijo Starosti prijaznih okolij in Mednarodno zvezo o staranju. Konference se je udeležilo 400 predstavnikov mest in ustanov iz več kot 40 različnih držav sveta, ki so v svojih okoljih že vpeljale program Starosti prijaznih mest ali pa ga koordinirajo in tudi proučujejo. Iz Slovenije se je konference kot predstavnik Ljubljane udeležil dr. Bogomir Gorenšek, z Inštituta Antona Trstenjaka, ki je koordinator Starosti prijaznih mest in občin ter njihovih aktivnosti v Sloveniji, pa mag. Ksenija Ramovš in Mojca Slana. Na povabilo organizatorjev je na konferenci s predstavitvijo slovenskih izkušenj sodeloval tudi dr. Božidar Voljč.

Bistvo Starosti prijaznih mest ali občin je v aktivni vključenosti starejših in v zavezi županstev, da bodo razvijala, uvajala in nadzorovala programske aktivnosti. S tem se razvijajo okolja, v katerih se stališča starejših spoštujejo, kjer ni ovir za njihovo sodelovanje in kjer vse generacije, še posebej stari in mladi, med seboj sodelujejo. Z izmenjavo izkušenj in praks se spodbujajo novi pristopi in miselni vzorci, krepki pa se tudi razumevanje, kako socialni, ekonomski in okoljski dejavniki vsak zase in vsi skupaj vplivajo na življenje starejših ljudi. Koncept programa spodbuja uvajanje sprememb, ki jih zaradi novih demografskih razmerij potrebujejo okolja v razvitih in razvijajočih se družbah.

Po skoraj štirih letih, odkar se je na pobudo Svetovne zdravstvene organizacije v svetovnem merilu začelo gibanje Starosti prijazna mesta, se je nabralo veliko pozitivnih in negativnih izkušenj, ki so bile predstavljene na konferenci. Najpomembnejša izkušnja je, da je gibanju dalo velik impulz aktivno sodelovanje starejših meščanov oz. občanov, ki pa ob neustreznem odzivu mestnih ali občinskih služb ne dosega želenih ciljev. Pri tem so nekatera županstva aktivna in na podlagi predlogov starejših pripravljajo strateške usmeritve, druga pa pričakujejo vodenje in pomoč. Povsod pa se pričakujejo nove oblike sodelovanja, rešitev in učinkovitosti. Globalna mreža trenutno povezuje približno 500 mest v 14 državah.

Konferenca je bila tematsko razdeljena na tri področja. Prvo je bilo namenjeno socialnim in kulturnim povezavam, drugo oblikovanju starosti prijaznih okolij in tretje krepitvi globalne starosti prijazne iniciative. Vsakemu področju je bilo namenjeno eno plenarno srečanje in posebne delavnice. Delegati so se za udeležbo odločali po lastnem preudarku, kljub temu pa so bile vse delavnice dobro, skoraj enakomerno obiskane.

Poseben del konference je bila »globalna vas«, pravzaprav razstava starosti prijaznih aktivnosti v posameznih mestih. Vsaka država oz. mesta, ki so se odločila sodelovati, so dobila svoj razstveni prostor, kjer so posamezna mesta in države predstavljale svoja okolja, med njimi tudi Slovenija. Istočasno so v omenjenem prostoru ves čas potekale predstavitve posameznih aktivnosti po svetu. V tem okviru je izkušnje Ljubljane v živo predstavil tudi dr. Gorenšek, svetnik MO Ljubljana.

Konference so se udeležili številni župani, nekateri med njimi so jo spremljali ves čas njenega trajanja in aktivno sodelovali pri delu skupin.

Udeleženci so imeli priložnost neposrednega izmenjevanja izkušenj v majhnih skupinah, ki niso dovoljevale pasivne udeležbe, prav tako je bilo veliko neformalnih izmenjav v osebnih srečanjih v odmorih in socialnih dogodkih ob večerih. Razprave in prispevki so obravnavali načela, prioritete in aktivnostne variante starosti prijaznega dogajanja v različnih okoljih. Izkazalo se je, da so slovenske izkušnje v veliki meri identične z izkušnjami mest, kjer program teče že nekaj let. Smo pa med redkimi državami, kjer starosti prijazne aktivnosti potekajo v skladu z nacionalnim programom, katerega načela je dr. Voljč udeležencem predstavil v svojem prispevku.

Eden izmed ciljev konference je bil tudi podpreti oz. podpisati Dublinško deklaracijo, s katero so bila postavljena načela, ki naj bi jim gibanje s svojimi aktivnostmi v prihodnje sledilo. Deklaracijo so v Mestni hiši slovesno podpisali prisotni župani ali njihovi zastopniki. Med slovenskimi mesti je deklaracijo podpisala Ljubljana, ki je edina poslala svojega predstavnika na konferenco. Dublinška deklaracija usmerja aktivnosti mest in občin na globalni ravni, hkrati so njena načela kašipot tudi v vsakem okolju.

Izkazalo pa se je, da ima gibanje v času svojo vsebinsko dinamiko. Če je bilo sprva namenjeno predvsem iniciativam starejših, se danes zelo poudarjajo medgeneracijske aktivnosti, s čimer se razvijajo novi medgeneracijski pristopi in filozofija. To je še posebej pomembno, ker bi prepričanje, da program nekritično podpira le potrebe starejših, gibanju lahko zelo škodilo. V vseh okoljih je potrebno paziti, da se sodelovanje starejših ne bi omejilo le na zbiranje kritičnih pripomb oz. kritiziranja županstev mest in občin in njihovih politik. Tudi ta smer utegne biti gibanju nevarna, ker hromi pozitivno naravnost županov, ki je bistvena, saj so to v prvi vrsti programi mest in občin, v katerih sodelujejo starejši prostovoljci. Po drugi strani pa neodzivnost županstev lahko ustavi dobronamerno sodelovanje starejših, ki

lahko le predlagajo, nimajo pa izvršnih pooblastil ali kapacitet. V Sloveniji se srečujemo z vsem omenjenim. Imamo zelo aktivna mesta in taka, ki jim je pomembno biti v mreži, aktivnosti pa je malo.

Veliko govornikov je v svojih predstavitevah oz. govorih izpostavilo eno pomembnejših vprašanj oz. dilem glede nadaljnega razvoja SPM: iz konceptov se je treba premakniti v akcijo. Kako to storiti? Poudarjali so, da je pri reševanju tega vprašanja treba vključiti raziskovalce, praktike, snovalce politik, arhitekto, strokovnjake in druge ter skupaj z njimi oblikovati smernice, standarde, kazalnike in ocene. Najprej je torej treba razviti orodja za oceno prijaznosti mest do starejših, nato pa ta orodja pilotno testirati v mestih in lokalnih skupnostih ter njihovo uporabo razširiti.

Predstavljen je bil tudi eden izmed modelov evalvacije SPM, sestavljen iz šestih stopenj, podlaga ali stopnja 0 je ovrednotenje dotodanjih dejavnosti oz. vsega, kar je že narejeno ali se dela za SPM. Sledijo stopnje: 1. zbiranje potreb, ki so jih izrazile različne skupine prebivalcev mesta ali občine; 2. analiza in strokovna utemeljitev zbranih potreb; 3. akcijski plan uresničevanja prepoznanih novih nalog; kako, kdo, do kdaj oz. roki izvedbe; 4. potek izvajanja nalog; 5. analiza izvedenih nalog; 6. promocija in izmenjava dobrih praks.

Pri tem je dobro uporabiti tudi določeno mero samokritičnosti in upoštevati realne potrebe – nima smisla reševati problemov, ki niso prioritetni oz. jih ljudje sploh ne zaznavajo kot problematične. Po drugi strani pa veliko politikov oz. županov sploh ne ve, zakaj je nekaj potrebno. Pomembno je, da jim takšne stvari na pravi način predstavimo. Samo to lahko privede do uspešnega sodelovanja med vodstvom mest oz. občin in prebivalci tistih krajev; treba je ustvariti dobre, močne in pozitivne povezave med ljudmi in njihovim okoljem. Prebivalci morajo biti in se tudi počutiti za soustvarjalce prihodnosti

svojega kraja, kajti le-oni so tisti, ki svojemu kraju pravzaprav dajejo utrip in življenje. Kakor so torej prebivalci mest in občin moralno dolžni pomagati vodstvu, jim povedati, predlagati kaj in tudi kako bi radi nekaj spremenili na boljše, se je vodstvo mest oz. občin dolžno odzvati na njihove pobude.

Kot je razložil ambasador James A. Joseph, ne smemo se spraševati, kaj lahko storimo za starejše, ampak, kaj lahko storimo skupaj.

Je pa tudi nekaj načelnih vprašanj. Ali se bodo aktivnosti z osmih področij življenja razširile na še kakšno področje, npr. medgeneracijsko, in ali se bodo aktivnosti samih starejših, ki posredno vplivajo na prijaznost in kakovost življenja starejših, vključile v program? Take aktivnosti so npr. zmanjševanje nepravilnosti v zdravju s pomočjo izkušenj samih starejših, kar prav tako sodi v globalni program Svetovne zdravstvene organizacije o premoščanju razlik (*bridging the gap*) in program zmanjševanja padcev med starejšimi s pomočjo posebej usposobljenih

prostovoljcev, ki ga je Evropska komisija uvrstila med prioritete usmeritve v letu aktivnega staranja in medgeneracijskega sožitja, ki bo potekalo v letu 2012. Na obeh področjih v Sloveniji poteka pilotna raziskava Evropske komisije o premoščanju razlik v socialnem gradientu na področju zdravja, prav tako se širijo aktivnosti na področju preprečevanja padcev. To so vprašanja, ki lahko v pozitivnem primeru pospešijo gibanje z novimi vsebinami in mu zagotovijo nadaljnji obstoj in rast, lahko pa ga ob slabši odzivnosti mest ali občin tudi zavirajo.

Starosti prijazna mesta so mesta, ki so prijazna za vse. Njihova prihodnost je neomejena – to so mesta priložnosti, povezanosti, inspiracij, mešanih generacij, aktivnosti, reševanja problemov ... Sporočilo konference v Dublinu je spodbudno. Gibanje se širi in v sedanji demografski dinamiki predstavlja pozitivno smer, ki odpira številne nove in potrebne rešitve. Vsi, ki smo vanj vključeni, storimo vse, da bo tako tudi ostalo.

Božidar Voljč, Mojca Slana, Ksenija Ramovš
